

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ



การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน :  
ศึกษากรณี วัดห้วยเกียง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เสมอจิต ชูหอยทอง

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
ตุลาคม 2554



การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน :  
ศึกษากรณี วัดห้วยเกียง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

เสมอจิต ชูหอยทอง

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา  
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
ตุลาคม 2554

การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน :  
ศึกษารณิ วัดห้วยเกี๋ยง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

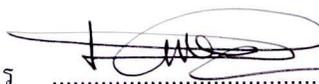
เสมอจิต ชูหอยทอง

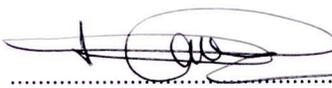
การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

  
.....ประธานกรรมการ  
อาจารย์ ดร. สุวรรณ หมั่นตาบุตร

  
.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก  
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ

  
.....กรรมการ  
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ

  
.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม  
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

  
.....กรรมการ  
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท

14 ตุลาคม 2554

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

## กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถพ พงษ์วาท อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ ผู้ซึ่งกรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนการค้นคว้าแบบอิสระเสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุวรรณ หมั่นตาบุตร และรองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระและให้คำแนะนำ เป็นอย่างดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณท่านพระครูสุทธรรमानุสติฐ วัฒนเมธี เจ้าอาวาสวัดห้วยเกียง และเจ้าคณะตำบลหนองหาร พระครูสังฆรักษ์รัชย์ สิริเมธี รองเจ้าอาวาส พระสงฆ์วัดห้วยเกียง คุณเครือวรรณ สนธิคุณ นักวิชาการสาธารณสุข โรงพยาบาลสันทราย คุณจำเริญ ศรีคำมูล นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ และกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งญาติทุกคน โดยเฉพาะคุณพ่อ คุณป้า สามีและลูกสาว ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

หากคุณค่าและประโยชน์อันพึงมี จากการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้ ผู้เขียนขอขอบ ความดีงามทั้งปวงแก่บุพการี บुरพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพยิ่ง

เสมอจิต ชูหอยทอง

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน :  
ศึกษารณิ วัดห้วยเกียง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางเสมอจิต ชูหอยทอง

ปริญญา ศีษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. ชูชีพ พุทประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก  
รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

## บทคัดย่อ

250630

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่อง การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน :  
ศึกษารณิ วัดห้วยเกียง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษา  
การบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน วัดห้วยเกียง ตำบลหนองหาร  
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารจัดการวัด  
ต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน (3) เพื่อค้นหาข้อสรุปในเชิงการบริหารจัดการบางประการ  
ของวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน โดยได้รับความอนุเคราะห์จากพระครูสุธรรมานุสติ  
วณณเมธี เจ้าอาวาสวัดห้วยเกียงและเจ้าคณะตำบลหนองหาร ผู้ดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการ  
วัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน พระสงฆ์ลูกวัดและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอีกหลายท่าน  
ในด้านข้อมูลและคำอธิบายต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ข้อค้นพบหลัก ๆ ของการศึกษาครั้งนี้คือ พระครูสุธรรมานุสติ วณณเมธี เป็นพระสงฆ์  
รูปหนึ่งที่ไม่เคยเรียนทางการบริหารจัดการแต่ประการใด แต่การทำงานของท่าน กล่าวได้ว่า  
ประกอบด้วย กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการ อันได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ  
(Organizing) การนำและสั่งการ (Leading and Directing) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็น  
องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการ การดำเนินงานของท่าน ไม่เน้นรูปแบบที่เป็น  
ทางการ ใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วม  
ของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนและส่วนราชการ หรือ “บวร” เป็นหลัก เมื่อเกิดปัญหาในการบริหารงาน  
ท่านจะใช้วิธีการสื่อสารในการแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้าใจ เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต  
มีปัจจัยสำคัญบางประการที่ช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของวัดห้วยเกียงให้ประสบผลสำเร็จ เป็นที่

250630

ยอมรับของผู้คนทั้งในและนอกชุมชน เช่น ท่านพระครูฯ มีใจรัก และความมุ่งมั่น ทุ่มเทที่จะพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชนอย่างแท้จริง ท่านได้เตรียมความพร้อมของวัดในด้านต่าง ๆ ให้ดีก่อนที่จะพัฒนาผู้อื่น เน้นความโปร่งใสทางการเงิน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน สนใจ ปัญหาของชุมชน จัดแหล่งและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ขึ้นในวัด เพื่อให้เด็กเยาวชนและคนในชุมชน สามารถเข้ามาเรียนรู้ตามอัธยาศัย มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ คิดนอกกรอบ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ต่าง ๆ ของวัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและศรัทธาในกิจกรรมที่วัดทำ โดยสรุป ท่านได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารกับคนในชุมชนมากที่สุด บวกกับบุคลิกภาพส่วนตัวที่เป็นที่ เคารพ ยอมรับนับถือของชาวบ้านและอัธยาศัยที่ดีเยี่ยม ทำให้พระสงฆ์นักบริหารท่านนี้สามารถ บริหารจัดการ “องค์กร” ที่ท่านดูแลรับผิดชอบได้อย่างดีเยี่ยม ไม่แพ้กับบริหารฆราวาสมืออาชีพ คนอื่น ๆ

ภารกิจต่าง ๆ ที่วัดห้วยเกี๋ยงทำ ถือเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับเด็ก เยาวชนและคน ในชุมชนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเรียนรู้ ปฏิบัติและสร้างสรรค์กิจกรรมตามความถนัด บนพื้นฐาน ความต้องการของชุมชน จนได้รับการคัดเลือกให้เป็น “วัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน” อันหมายถึง การเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจ เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรักและ ภาควุมิใจในชุมชนของตนเอง วัดห้วยเกี๋ยง จึงเป็นส่วนประกอบและแม่กระทั้งรากฐานที่สำคัญ ในการพัฒนาชุมชน เชื่อมโยงการบริหารจัดการวัดกับบ้านและชุมชน โรงเรียนและส่วนราชการ อื่น ๆ หรือที่เรียกว่า “บวร” อันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ประเทศชาติ และเกิดภาพลักษณ์ ที่ดีต่อวงการพระพุทธศาสนาสืบไป

**Independent Study Title**      Administering the Model Temple Serving as a Learning  
Center in the Community : A Case of Huay Giang  
Temple, San Sai District, Chiang Mai Province

**Author**                              Mrs. Samerjit Choochoithong

**Degree**                                Master of Education (Educational Administration)

**Independent Study Advisory Committee**

|   |            |
|---|------------|
| Assoc. Prof. Dr. Choocheep Puthaprasert | Advisor    |
| Assoc. Prof. Dr. Annop Pongwat          | Co-advisor |

**ABSTRACT**

**250630**

This independent study was aimed at examining the administration of Huay Giang Temple-cum-a learning center in the community, its problems and some learned lessons. Key informants in this study comprised the abbot of the Temple, Prakhru Suthamanusith Wannamethi, his monks and others.

Despite his nonadministrative training background, the abbot has proved himself to be a very competent and effective leader. His Temple was named by the authorities the model Temple for its being an exemplary community learning center. His administrative and leadership styles embraced all key and required administrative process components, namely, planning, organizing, leading and directing, and controlling. They were natural and informal, community-based and highly participative. Whenever problems arose, he relied on informal communication methods in creating common understanding and solving problems. His demonstrated dedication to develop his Temple into a truly community-based learning center has obviously earned recognition from both people and the community. He made it known that before the Temple could effectively serve to develop the villagers, it had to first be made ready for the task. In brief, he was second to no other professionally trained administrators and leaders.

**250630**

What happened at the Temple amounted to the offering of social space for children and youth as well as adults in the community to learn and come up with activities of their own choice making the Temple a truly valuable component of the community and even a solid foundation for its further development involving all key stakeholders.

## สารบัญ

|   | หน้า |
|---|------|
| กิตติกรรมประกาศ   | ค    |
| บทคัดย่อภาษาไทย   | ง    |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ                                      | ฉ    |
| สารบัญภาพ   | ญ    |
| บทที่ 1 บทนำ  | 1    |
| ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา                          | 1    |
| วัตถุประสงค์ของการศึกษา                                 | 7    |
| ขอบเขตของการศึกษา                                       | 7    |
| นิยามศัพท์เฉพาะ   | 8    |
| ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา                            | 8    |
| บทที่ 2 เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง                  | 10   |
| พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553     | 10   |
| แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559)        | 13   |
| ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) | 14   |
| แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ                          | 16   |
| โครงการวัดพัฒนาต้นแบบ                                   | 22   |
| โครงการสนับสนุนวัดเพื่อพัฒนาเด็กเยาวชนและชุมชน          | 26   |
| โครงการ 40 วัด  | 27   |
| โครงการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชน             | 29   |
| วัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้ในชุมชนอื่น ๆ              | 30   |
| ประวัติความเป็นมาและสภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดห้วยเกียง    | 30   |
| การศึกษาที่เกี่ยวข้อง                                   | 32   |

สารบัญ (ต่อ)

|  | หน้า |
|--|------|
| บทที่ 3  |      |
| วิธีดำเนินการ  | 34   |
| ผู้ให้ข้อมูล   | 34   |
| เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา   | 34   |
| การเก็บรวบรวมข้อมูล  | 36   |
| การวิเคราะห์ข้อมูล   | 36   |
| บทที่ 4  |      |
| ผลการศึกษา   | 37   |
| ประวัติและผลงานของพระครูสุธรรมานุสธิ์ วณฺณเมธี                                   | 37   |
| กิจกรรมที่วัดช่วยเกี่ยงดำเนินการ   | 38   |
| การบริหารจัดการวัดช่วยเกี่ยงในบริบทของวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้<br>ในชุมชน   | 41   |
| ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการบริหารจัดการวัดต้นแบบศูนย์กลางการเรียนรู้<br>ในชุมชน     | 56   |
| ข้อสรุปในเชิงการบริหารจัดการบางประการของวัดต้นแบบศูนย์กลาง<br>การเรียนรู้ในชุมชน | 61   |
| บทที่ 5  |      |
| สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ   | 64   |
| ข้อเสนอแนะ   | 69   |
| บรรณานุกรม   | 74   |
| ภาคผนวก  | 77   |
| ภาคผนวก ก  | 78   |
| ภาคผนวก ข  | 80   |
| ภาคผนวก ค  | 82   |
| ภาคผนวก ง  | 88   |
| ภาคผนวก จ  | 93   |
| ภาคผนวก ฉ  | 109  |
| ภาคผนวก ช  | 113  |
| ประวัติผู้เขียน  | 121  |

## สารบัญญภาพ

| ภาพ |  | หน้า |
|-----|--|------|
| 1   | แสดงขอบเขตของกิจกรรมการบริหารจัดการ  | 21   |
| 2   | ระบบการบริหาร โดยรวมและความสัมพันธ์ของกระบวนการบริหาร<br>จัดการทั้ง 4 ด้าน | 21   |